

som Paaskjønneffe af hans vellykkede Arbeide, en Sum af 100 Rbd., er Selskabets allerunderdanigste Ønske. *)

Med den forseglede Seddels Åbning befandtse Forfatteren af den belønnede Afhandling at være: Gustav Michelsen, Inspecteur paa Grevskabet Lerschenborg. Afhandlingen kan snart ventes færdig fra Pressen, og vil da vorde Deres Majestæt allerunderdanigst forelagt.

Hvilket saaledes allerunderdanigst indberettes.

Hvilke ere de bedste Midler til Hesteavlens Fremme i Danmark?

Undersøgt af Dr. Zeine, praktiserende Læge i Pafewalk i Pommern.

(Oversat efter det tydske Manuskript.)

Historien er en Samling af Erfaringer og Kjendsgjæringer, som oplyse og advare os for den kommende Tid, uden at vi først behøve selv at gjøre uovelige Forsøg.

Efterat Landsstutterierne i de danske Stater ophævedes, ere de unge Heste hvert Aar blevne forevisse

*) Forfatteren til denne Afhandling har siden navngivet sig, Sr. Ritmester v. Paulsen ved Liv-Regimentet Cuirasferer, og tilladt Selskabet at udgive hans Afhandling. Begge Afhandlinger ere nu ved Selskabet udgivne.

en af Sagkyndige bestaaende Commission, som synede og undersøgte dem, samt tildeelte Præmie for dem blandt disse Heste, som den erkjendte for at være de bedste. Denne Indretning bestaaer endnu, og det er derfor Spørgsmaalet, om den burde vedblive, eller om nogen anden Foranstaltning maatte være hensigtsmæssigere for Hesteavlens.

For at kunne besvare dette Spørgsmaal, maa man undersøge: hvilke Fordele og Ulemper den hidtil brugelige Præmieuddeling medfører for Hesteavlens, og hvilke der fremkaldes for samme ved andre mulige Præmieuddelinger? Det vil da let vise sig, hvilken Slags Præmieuddeling er den tjenligste for Hesteavlens.

Enhver vil indrømme, at en Præmie, som tilkjendes Frembringeren af hvilkensomhelst Gjenstand, bør have til Hensigt at belønne ham, fordi han leverede Gjenstanden bedre, end sammes øvrige Producenter. Følgelig bør og en Præmie, efter sin sande Bestemmelse, kun tilkjendes Den, som frembringer bedre Heste, end de øvrige Hesteopdrættere; og naar det altsaa lykkes dem, der uddele Præmierne, altid med fuldkommen Sikkerhed at udfinde Den, der opdrætter de bedste Heste, og tilkjende ham Belønningen, saa vil denne svare til sin Bestemmelse. Men det er nu virkelig ikke saa let, som det ved første Blik kunde synes, iblandt en Mængde Heste altid med Sikkerhed at udfinde

den bedste; thi deels ere endnu Meningerne om Hestes større eller mindre Godhed høist forskjellige, endog blandt de grundigste Sagkyndige, og deels er det ogsaa i og for sig en saare vanskelig Sag at udfinde Dyrets Værd. Dersom man altsaa ikke, naar Talen er om at bestemme en Hests Godhed, vil tabe sig i en Labyrinth af vilkaarlige Slutninger, men vil opstille simple, klare og overbevisende Grundfætninger, saa maa man, efter mit Skjønnende, fremfor alt komme tilbage til den Erkjendelse, at den Hest, som besidder størst Dygtighed og Tjenlighed til Brug, er den bedste; thi overhovedet drives al Hesteavl kun i den Hensigt, at man kan benytte Hestene som Brugsdyr til visse Niemed, og jo mere altsaa de opfylde denne Bestemmelse, jo fortrinligere ere de.

At udfinde Hestens største Tjenstdygtighed, maa selvfølgelig være det uforanderlige Niemed, som Præmie-Uddeleren aldrig bør tabe af Sigte; og træder man Spørgsmaalets Besvarelse nærmere, vil det dernæst blive at afgjøre, hvori egentligen Tjenstdygtigheden bestaaer.

Som bekjendt benyttes Hesten i en dobbelt Hensigt: til Riden og til Kjøren; og den Hest, som fuldkomnest opfylder sin Bestemmelse, vil være den dygtigste til Brug. Den bedste Ridehest er nemlig ustridigen den, som med Lethed, Sikkerhed og Hurtighed formaaer at bære enhver Rytter, altsaa og den velvorne, sværtbyggede, tunge Mand, uden at trættes

ded med ham at tilbagelægge en betydelig Bei-
 længde; thi det er indlysende, at en saadan Hest
 faa meget lettere vil kunne fyldestgjøre alle øvrige
 mindre betydelige Fordringer, der gjøres til den.
 Men vil man med bestemte Tal udtrykke de største
 Fordringer til Ridehesten, efter Hesteavlens nuvæ-
 rende Standpunkt, ser at undgaae ethvert vakkende
 Begreb, da vilde jeg sige: den Hest, som med sin,
 160 til 200 Pund svære, Rytter og hans Bagage
 af 100 Punds Vægt, dagligen i enhver Aarstid og
 paa couperet Terrain kan tilbagelægge 10 til 12 tyd-
 ske Mile, men i Nødsfald 10 tydske Mile i 3 Ti-
 mer, uden derved at gaae tilgrunde, opfylder de
 høieste Fordringer til Ridehesten. Jeg indrømmer
 gjerne, at der hidindtil intet Sted i Verden opdræt-
 tede saadanne Heste i nogen Mængde; men Ingen
 vil dog nægte, at det paa den ene Side ligger in-
 denfor Mulighedens Grændse at frembringe saadans-
 ne, da man virkelig allerede ofte har seet Heste,
 som have udført Sligt; ligesom man paa den anden
 Side maa tilstaae, at saadanne Heste ikke skulle
 tjene til unyttig Leeg, men ville være af den høieste
 Nytte i Livet, i det mangen en Cuirasseer vilde
 med deslige Heste undgaae at falde i Fjendens
 Hænder, og hans Vaaben kun paa denne Maade
 udrette det, de skulle. For at undgaae Vidtløftig-
 hed, ville vi kalde saadanne Normal-Rideheste Cui-
 rasseer heste. Gaaer man nu tilbage til de Egen-
 skaber, som give dem deres Fortrinlighed, saa ere

disse: Kraft, for med Lethed at kunne bære en Vægt af 260 til 300 Pd.; Udholdenhed, for at undgaae Træthed paa betydelige Veilængder; Hurtighed, for i kort Tid at naae fra Sted til andet; og endeligen Springkraft, for ei at opholdes ved Grøfter, Hegn og andre paa et couperet Terrain forekommende Hindringer. Der gives vel endnu mange andre Egenstaber, som kunne ønskes hos Ridehesten; men de ere dog ikke saa nødvendige og væsentlige, som de nævnte fire, hvis Tilstedeværelse giver Ridehesten saa meget større Værd, i jo høiere Grad de alle ere forhaanden, og aldrig kan herfor være nogen Grændse.

Spvad nu angaaer Vognhestens Egenstaber, da er det indlysende, at iblandt alle øvrige Heste bør Fortrinet indrømmes den, som hurtigere og paa længere Strækning kan trække en større Last end nogen anden; thi denne Hest fyldestgjør alle Fordringer til Trækhesten ligesaa fuldkomment eller fuldkomnere, end enhver anden. Kraft, Udholdenhed og Hurtighed ere og de Egenstaber, som i høieste Grad fordres af den fuldkomne Trækhest, altsaa, med Undtagelse af Springkraften, de samme som Ridehesten bør besidde. Fordringerne til Trækhesten lade sig imidlertid ikke saa nøiagtigt betegne ved Tal som de til Ridehesten, fordi der hos mange Vognheste fordres mere Kraft end Hurtighed, hos andre derimod mere Hurtighed end Kraft; men man kan dog sige: en Vognhest, som dagligen kan trække 15 Cent:

ner paa en Veilængde af 6 til 8 tydske Mile, eller i Nødsfald kan tilbagelægge med 10 Centner 4 tydske Mile i $1\frac{1}{2}$ Time, er i sit Slags et fuldkomment Dyr. Dog bør bemærkes, at endskjøndt Kraft, Hurtighed og Udholdenhed ligesaavel bør findes hos Ride: som hos Vognhesten, er en god Ridehest derfor ikke tillige en god Vognhest; thi hos hiin fordrer ligesaa megen Hurtighed som Kraft og Udholdenhed, medens man af Kjørehesten i Almindelighed fordrer mindre Hurtighed, ofte endog størst mulig Roelighed, men derimod altid desto mere Kraft og Udholdenhed. Desuden bør lægges Mærke til, at man af Ridehesten fordrer mere Bærekraft, af Vognhesten derimod mere Trækraft, og begge Dele ere ikke eet. Forsaaavidt nemlig en vis Legemsbygning meget begunstiger Yttringen af den ene eller den anden Kraft, maa man antage, at Bærekraften fortrinsviis fordrer en kraftig Ryg, Trækraften derimod en kraftig Lend, en stærk Bagdeel, kraftfulde Bove, stærke Been, en omfangsriig, hvælvet Brystkaske, og overhovedet en overveiende Udvikling af Hestens Løvgjennemsnit. Vel behøver ogsaa Ridehesten en kraftig Lend, en stærk Bagdeel og stærke Been, men mere for den udholdende Hurtigheds, end for Bærekraftens Skyld, hvorimod Boven, Riben, Brystkasen og det hele Løvgjennemsnit kunne uden Skade være mindre stærkt udviklede hos Ridehesten, end de bør være det hos den normale Kjørehest. Heraf følger alt:

saa, at Ridehestens Legemsbygning maa være for-
 skjellig fra Bognestens, fordi hiin skal være ligesaa
 hurtig som udholdende og kraftfuld; hvorimod Bove,
 Underarm og Skank, samt Lørgjennemsnittet af
 Hesten, til Ridebrug ikke behøver at være saa fuld-
 kommen udviklede, hvilken Egenkab endog kunde
 ansees for ikke alene undværlig, men endog skadelig,
 da den gjør Hesten tungere, saa at den snarere
 trættes, hvorved dens Udholdenhed og Hurtighed
 forringes; medens Bognhesten nødvendigen maa
 besidde den nævnte Legemsbeskaffenhed, dersom den
 skal være i Stand til, med Lethed at trække tunge
 Læs. Vil man udtrykke denne Sag i dens Almin-
 delighed, kan man derfor sige: Ridehesten er fuld-
 komnest bygget, naar dens Længde forholdsmæs-
 sigen overgaaer dens Løve og Hvidemaal; Kjøre-
 hesten derimod naar dens Løvgjennemsnit forhold-
 mæssigen overgaaer begge de øvrige Dimensioner.
 Men uden Hensyn paa denne væsentlige Forskjel i
 Kropbygningen, som adskiller Ride- og Kjørehesten,
 efter deres Bestemmelse, gives der endnu en anden
 Forskjel. Ridehestens Temperament bør nemlig være
 livligt, fyrigt, utaalmodigt og pirreligt; Bognhestens
 derimod forskjelligt, nemlig: enten ligt hiint (f. Ex.
 hos Kaleschehesten), eller tvertimod yderst taaligt,
 roligt og koldt (som hos Fragtbognshesten), eller
 en Blanding af begge, og nærmende sig snart mere
 det ene, snart mere det andet af disse hinanden mod-
 satte Temperamenter (som hos Plovhesten, Post-

hesten, Trainhesten og Kareethesten, hvilke alle vi ville indbefatte under Bencævnelser (Kareetheste).

Uf det Foregaaende følger nu, at vi ved vor Hesteavl stedse maa have det dobbelte Formaal for Sie, at opdrætte enten Ride- eller Vognheste, da selv den fuldkomneste Hest ikke tillige kan være en normal Ride- og Vognhest. Vel vil Cuirasfeerhesten fuldkomment kunne sættes i Stedet for den lette Plov- og Kaleschehest, i alt Fald, dog ikke just saa godt, for Kareethesten, og kun meget ufuldkomment for Fragtvognshesten. Omvendt er den sidstnævnte endnu langt mindre skicket til at udfylde Pladsen for Cuirasfeer- eller Husarhesten.

Vil man altsaa udfinde en Hests høieste Tjenstdygtighed, saa bør man aldrig glemme, at denne ingen absolut Egenkab er, og at forskjellige Heste besidde Eiendommeligheder, som ere meget afvigende fra hinanden, og dog kunne i deres Slags være ikke blot brugbare og gode, men endog normale; omendstjøndt man ikke feiler i at antage, at Cuirasfeerhesten mere end enhver anden nærmer sig en absolut Dygtighed til hvilkensomhelst Brug, Hesten pleier at anvendes til.

Man vil derfor altid komme i nogen Forlegenhed, naar man iblandt mange Heste skal udsøge dem, der ere dygtigst til Brug. Efter mit Skjønnende kan man derved gaae følgende Veie: man udsætter en Præmie for den lette (Husar-) og en for den svære (Cuirasfeer-) Ridehest; fremdeles en for den

lette (Kalesche), en for den svære (Fragtvogns-) og en for den kraftige og tillige hurtige (Kareet-)Vognshest. Da imidlertid Cuirasfeerhesten meget godt kan træde i Stedet for Husarhesten, og den kraftige og hurtige Vognhest istedetfor den lette, saa kunne Præmierne for den lette Ride- og Vognhest bortfalde; thi de mindre, noget svagere Cuirasfeer- og Kareet- heste ere fuldkomment brugbare og gode, respective til Husar- og Kalescheheste. Følgelig vilde man kun have 3 Belønninger at uddele, nemlig for den fuldkomneste Cuirasfeer- Kareet- og Fragtvogns- Hest. Herved er dog at mærke, at Hesteavlen har i de fleste Lande dannet sig paa en eiendommelig Maade, saa at man kun opdrætter een eller nogle af de ovenfor nævnte Hestearter; saaledes f. Ex. opdrætter Polen, Ungarn og Moldau m. fl. kun Husarheste, Salzburg, Friesland m. fl. næsten alene Fragtvogns- heste, men sjeldent opdrætter et Land Heste, tjenlige til alle Slags Brug. I de danske Stater opdrættes, i det mindste som Handelsvare, fornemmelig Cuirasfeer- og Kareetheste. Derfor behøver man ei heller, som mig synes, at uddele Præmier for Opdrætning af de bedste Fragtvognsheste, da disse ere en alt for lidet søgt Handelsvare, til at deres Opdrætning kunde i Almindelighed være fordeelagtig; men skulde jeg heri tage feil, eller skulde der i saa Henseende lade sig forudsæe en Forandring i Fremtiden, saa turde det vistnok være tilraadeligt, ogsaa at udsætte Præmier for Tillæg af de bedste Fragt-

vognsheste. Altsaa bleve Præmierne at bestemme enten kun for to eller og for tre forskjellige Slags Dygtighed til Brug; i første Fald nemlig for de bedste Cuirasseeer; og Kareetheste, i sidste Fald tillige for de bedste Fragtvognsheste.

Antages nu, at man havde til Hensigt at uds dele ifkun to Klasser af Præmier, saa bliver da først Spørgsmaalet, paa hvilken Maade udfindes Hestens største Dygtighed til Brug? Efter min Mening kan dette skee paa tredobbelt Maade, nemlig:

- A. ved tilveiebragte Attester,
- B. ved Besigtigelsen, eller Skuet, og
- C. ved ansillede Prøver paa Hestens Brugbarhed.

Hvad nu angaaer A. Attesterne, da have disse kun et betinget Værd; thi forsaavidt der ifkun for unge Heste, som hidtil enten slet ikke eller kun lidet have været anvendte til Brug, ordentligviis gives Udgang til Præmiernes Erholdelse, saa kunne Attesterne sjeldent vidne om overordentlige Prøver, som Hestene have aflagt paa Dygtighed, men kunne i Reglen alene godtgjøre, at en Hest nedstammer fra denne eller hiin bestemt angivne, allerede bekjendte Hest. Da det nemlig i Henseende til Hesteavlen er en Naturlov, at Forældrenes Dygtighed til Brug, i de allerfleste Tilfælde, forplanter sig paa Børnene, ja da det er en Erfarings-Sætning, at visse Eiendommeligheder hos Forældrene nødvendigen altid overgaae paa Børnene, saa er det vistnok ofte af meget stor Vigtighed at vide med Bestemthed, at en Hest, hvorum Talent

er, nedstammer fra bekjendte, meget udmærkede Forældre. Naar f. Ex. Heste:Opdrætteren A. selv tillagde to udmærkede Dyr, en Hingst og en Hoppe, og ved dem erholdt flere fortrinlige Føl; men begge Forældrene, i en Alder af 9 Aar, solgtes til den duelige Heste:Opdrætter B., som paa dem tillagde Føllet C., som B. vil sælge til A., saa vil A., naar C. ikke tilfældigen har faaet en Lyde, sikkert lægge megen Vægt paa en Attest, som giver ham den visse Debeviisning, at C. stammer fra de ham bekjendte Forældre. Viser det sig nu, at C. besidder disses samtlige udmærkede Egenstaber, og det endog i en endnu høiere Grad end de selv; at fremdeles Afkommet efter C. overgaaer denne, og ligeledes atter den nyere Generation bliver endnu fortrinligere, kommer man sølgelig til den Overbeviisning, at den Heste:Stamme, hvortil C. hører, sikkert forplantede sine udmærkede Egenstaber igjensnem en Række af Generationer, ja at disse Egenstaber endog i Tidens Løb træde end kjendeligere frem, — saa maa man billigen lægge betydelig Vægt paa et Vidnesbyrd, som utvivlsomt godtgjør, at en Hest hører til Cs. Stamme, selv ogsaa da, naar den Hest, hvormed der er Spørgsmaal, efter Diesynet at dømme, ikke lover meget. Paa den anden Side bør man dog aldrig forglemme, at selv de meest udmærkede Forældre kunne give et middelmaasdigt, ja endog et slet Afkom, deels fordi Hesten overhovedet maa behandles med den største Omhu, for

ei at forringes, deels fordi Naturen ikke altid danser Børnene saaledes at de faae fuldkommen Lighed med Forældrene. Stoler man derfor ene og alene paa det Vidnesbyrd, der er givet angaaende en Hest, saa kan man ofte siemt skuffes i sin Forventning; da dette kun kan give en større eller mindre Sandsynlighed, men aldrig Visshed i Henseende til Hestens Egenskaber, og folgelig er et Vidnesbyrd vistnok at ansee som et vigtigt Beviis for visse Eiendommeligheder hos en Hest, skjøndt det aldrig bør gjelde som det eneste, men altid understøttes af et af de nedenfor omhandlede Beviser eller af dem begge.

B. Besigtigelsen eller Skuet kan være dobbelt, i det man enten derved bedømmer Hestens Form eller dens Bevægelse.

Hvad 1) Formens Bedømmelse angaaer, da hører dertil saavel hele Hestens som dens enkelte Deles Størrelse og Omfang; Forhold, der ere af den yderste Vigtighed, da de kunne udfindes med Lethed, og dertil med den største Bestemthed. Det samme gjelder om de forskjellige Deles og, om jeg saa maa udtrykke mig, hele Afdelingers indbyrdes Forhold. Da nu Hestens Dygtighed til Brug, som den vigtigste Egenskab, den skal besidde, for den ene Halvdeel kun bliver mulig derved, at Hestens Form ingen grove Feil eller væsentlige Lyder udviser, saa bliver det deraf klart, hvilken overordentlig Indflydelse den udøver paa Hestens Dygtighed til

Brug. Ved Hestens Bedømmelse bliver det derfor altid af største Vigtighed at undersøge Formen paa det allernæreste, og derved ei at overse selv den ubetydeligste Omstændighed, da Dannelsen af enhver enkelt Deel er af Vigtighed, om man end maa tilstaae, at i Henseende til Brugsdygtighed er Fuldkommenheden af visse Dele langt vigtigere end den af andre, hvorfor der maa tages særdeles Hensyn paa Dannelsen af de vigtigste, fremfor af alle øvrige Dele. Jo fuldkommere nu samtlige Deles Bygninger saavel i og for sig som indbyrdes, jo større Sandsynlighed er der ogsaa for en udmærket Dygtighed til Brug; men dog kan aldrig denne Sandsynlighed, ved det blotte Skue, blive til Visshed; thi selv en Hest med den fuldkomneste Form kan desuagtet være lidet eller aldeles ikke tjenlig til Brug, naar enten Beskaffenheden af saadanne Dele, som Diet ikke kan naae, og uden hvis regelrette Dannelse Dygtigheden til Brug ikke kan være forhaanden, (f. Ex. af de vigtigere indvendige Organer) er feilfuld; eller og, naar vel Hestens samtlige Dele have en fuldkommen regelmæssig Form, men formedelst en alt for svag Vitalitet kun lidet oplives, og desaaarsag aldrig kunne yttre nogen ret kraftig Virksomhed. Enhver, som beskæftiger sig med Heste, vil oftere have havt Leilighed til iblandt dem at iagttage saadanne, hvis Bygning er lig Lovens, og hvilke dog ere kun lidet dygtige til Brug. Deslige paafaldende Modsigelser imellem Hestens

Legemsbygning og dens Dygtighed til Brug forekomme vel ikkun sjældent og undtagelsesviis; men imidlertid skeer det hyppigt, at disse Modsigelser findes i ringere Grad, og man kan derfor aldrig være aldeles sikker i dette Punct, naar man bestemmer en Hests Dygtighed til Brug alene efter dens Former.

Endnu klarere overbevises man om Sandheden af denne Sætning, naar man gaaer tilbage til Grunden, hvorpaa Hestens Tjenstdygtighed beroer. Det er nemlig aabenbart, at enhver Hests Legeme er, i Hensyn til Tjenstdygtighed, at ansee som en levende Maskine, der er desfuldkomnere, med jo større Kraft og Vedholdenhed den formaaer at virke. Dette skeer nu desfuldkomnere, jo rigtigere Maskinens Bygning er, jo fuldkomnere de Indretninger ere, der sætte saavel de enkelte Dele som det Hele i Gang, og jo mere energisk Livskraften formaaer at virke paa de Drivesfædre, der udgjøre Bevægelsens umiddelbare Uarsag. Hestens Legeme, som Maskine betragtet, dannes af Knoffelbygningen, som sættes i Bevægelse ved Muskel-Systemet, med dets Tilbehør, Sener og Baand, og ved den virksomme Livskraft, der ytrer sig formedelst Nerve-Systemet; folgelig kan man ogsaa sige: at jo fuldkomnere Hestens Knoffelbygning er sammensat, jo fuldstændigere Muskel-Systemet med dets Tilbehør er udviklet, jo rigtigere sammes mekaniske Forbindelser med Knoflerne er, og jo mere energisk Nervesystemets

Virksomhed kan være, desto større Tjenstdygtighed maa ogsaa Hesten have (forudsat at ingen tilfældige Hindringer ere forhaanden). Omvendt vil Tjenstdygtigheden være desto ringere, jo ufuldkommenere een, flere, eller alle disse Forhold ere tilstede. Vil man altsaa efter Hestens Bygning fælde en fuldstændig Dom om dens Dygtighed til Brug, maa man undersøge den hele Bygning, Muskernes, Senernes og Baandenes Udvikling og mekaniske Forhold og endeligen Nervesystemets Livskraft. Knokkelbygningens Undersøgelse er ikke forbunden med betydelige Vanskeligheder, eftersom man i Almindelighed med Sikkerhed og Nøiagtighed kan udfinde de enkelte Knoklers Stilling, Længde, Størrelse og Omfang, ihvorvel man ei bør glemme, at mange Hestekjendere afvige meget fra hinanden ihenseende til Bestemmelserne for enkelte eller alle Knoklers rigtige Dannelse. Undersøger man derimod Muskernes, Senernes og Baandenes Bygning og mekaniske Forhold, da sammenhobe sig her mangfoldige Vanskeligheder; thi Muskernes Omfang, Længde og Masse kan jo vel iagttages og udmaales, men Dommen over deres egentlige Bygning bliver dog meget vaklende, fordi man enten slet ikke, eller dog kun meget ufuldkomment, kan undersøge Træklernes Fjinhed, Rødhed, Antal og Sammenvoxing, saavel som Fedtlagene, der befinde sig imellem, over og ved Siden af Fibrerne. Langt vanskeligere udfindes med overbevisende Sikkerhed — sædvanli-

gen kun med meget vaklende Sandsynlighed — Muskelnes mekaniske Forbindelse med Knofterne, hvorved de sidste Bevægelse frembringes efter Vægtstangslovene; og dog er Bestemmelsen af denne Mechanisme, hvorpaa Bevægelsen grunder sig, af den største Vigtighed. Bedømmelsen af Genernes og Baandenes Bestaaffenhed bliver sædvanligen endnu usikkrere, end Bedømmelsen af Muskelne, da hine for største Delen ligge dybere inde og mere skjulte, end disse. Vil Den, der foretager Besigtigelsen, derhos undersøge Nervesystemets Livskraft, da kan Diet slet ikke længere yde ham nogen Tjeneste som Maalestof for en i sig selv usynlig Gjenstand, og ei engang Livskraftens Organer, Hjernen, Rygmarven og Nerverne, formaaer han at opdage.

Uf alt dette følger altsaa, at Bedømmelsen af Hestens Form kan blive temmelig fuldstændig med Hensyn paa Knoffelbygningen, men kun ufuldstændig naar Talen er om Muskelsystemet, og maa blive aldeles umulig hvad Nervesystemet angaaer. Men betænker man, at iblandt disse tre Factorer er Knoffelbygningens Bestaaffenhed langt fra ikke af den Vigtighed som Muskelnes, og at Nervesystemets Livskraft er af endnu meget større Vigtighed, end Bestaaffenheden af begge hine Systemer, saa følger heraf, at en paa den blotte Form grundet Dom over en Hests Tjenstdygtighed kun kan være meget usikker, fordi de vigtigste Betingelser for denne

Dygtighed tildeels kun ufuldstændigt, tildeels slet ikke lade sig bestemme.

2) Bedømmelsen af Dyrets Bevægelse fuldstændiggjør i høi Grad en efter den blotte Form fældet Dom over det. Enhver Bevægelse er nemlig den umiddelbare Følge af Livskraftens Indvirkning paa Musklerne. Alt eftersom nu denne Indvirkning viser sig mere eller mindre energisk, eftersom Musklernes Bygning ytrer Kraft eller Svaghed, eller eftersom deres Befæstigelse til Knofterne, efter Mechanikens Love, er mere eller mindre regelmæssig, — i samme Forhold er ogsaa hele Dyrets og dets enkelte Deles Bevægelse høist forskjellig. Jo fuldkomnere Bevægelsen er i enhver Henseende, desto større Sandsynlighed er der for, at Hesten maa besidde høi Grad af Dygtighed til Brug; thi en fuldkommen Bevægelse forudsætter en fuldkommen Form og udfordrer desuden en rigtig Benyttelse af denne. I det daglige Liv nøies man derfor med, at bestemme Hestens Brugbarhed formedelst Bedømmelse af dens Form og dens Bevægelse, og det kan ikke nægtes, at denne Fremgangsmaade sædvanligen er tilstrækkelig; men at man stundom herved slemme skuffes, er muligt, og Misgreb af mindre Betydning ere hyppige; thi om end Dyret viser den fuldkomneste Bevægelse, bliver det dog uafgjort, om det ogsaa vil være i Stand til at fortsætte den paa længere Tid, eller paa en betydelig Veilængde, eller naar det belæses; med andre Ord,

det bliver uafgjort, om en Hest, hvis Bevægelser vise sig fuldkomne, kan, naar den har en Byrde at bære, vedligeholde dem uden at trættes. Men netop disse Egenheder er det, som fortrinsviis bestemme Hestens Dygtighed til Brug; thi selv den Hest, som har den fuldkomneste Bygning og viser den regelrette Bevægelse, er dog en ussel Krikke af lidet eller intet Værd, saasnart den fattes Udholdenhed, Bæres og Trækkekræft, hvilket og de saakaldte Blendere klarligen bevise.

Det er saaledes en Selvfølge, at det altid bliver mere eller mindre skuffende og usikkert, ved blot Skue at bedømme en Hests Dygtighed til Brug, selv for den med naturlige Anlæg og grundig Sagskundskab udrustede og ved lang, omhyggelig Dvælse praktisk dannede Hestekjender; thi end ikke det skarpeste Øie formaaer paa den levende Hest at opdage Musklernes Bygning, Hjertets og Leverens Størrelse, Blodets Bestaaffenhed, saa lidet som Hjernens, Rygmarvens og Nervernes absolute og relative Størrelse; og dog afhænger netop heraf hele Hestens egentlige Væsen, altsaa og den egentlige Grundvold for al mulig Dygtighed til Brug. — Ifølge det Anførte bør Hestens Bedømmelse ved Skuet, som en høist vigtig Sag, i intet Tilfælde forsømmes; men tillige maa man altid betænke, at man paa denne Maade aldrig kan opnaae et fuldkomment sikkert, utvivlsomt Resultat, og er udsat for betydelige Vildfarelser.

C. Prøver paa Hestens Brugbarhed.

De skulle umiddelbart bestemme den individuelle Grad af Tjensdygtighed, enhver Hest for sig besidder, og som kun med større eller mindre Sandsynlighed afgjøres ved Attester og Skuet. Men skal denne Hensigt fuldstændigt opnaaes, da maae disse Prøver indrettes saaledes, at den høiere eller ringere Grad af Godhed og Dygtighed, Hesten besidder, med Bestemthed og uden mindste Tvivl lægges for Dagen; og dette bliver igjen kun muligt derved, at man lader Hesten vise den største Kraftanvendelse, som den, efter sin individuelle Beskaffenhed, er i Besiddelse af. Unægteligen vilde det være ønskeligt, om der gaves en almindelig Maalestof for den Kraft, som Heste, ved den størstmulige Anstrængelse, overhovedet er i Stand til at udfolde. Da vi imidlertid bruge Hesten paa to forskjellige Maader, til Riden og Trækken, saa maae, efter min Mening, ogsaa to forskjellige Slags Dygtighedsprøver anvendes, nemlig for Ride- og for Vognheste. I England, og efter dets Exempel i alle øvrige Lande, har man vel hidtil antaget, at den Prøve, ved hvilken den kraftfuldeste Ridehest udfindes, kan være almindelig Maalestof for en Hests Dygtighed til Brug overhovedet. Men denne Anskuelse kan jeg ikke dele, fordi nu engang Vognhesten maa have en ganske anden Legemsbygning, end Ridehesten, naar begge skulle være fuldkomment skikkede for deres Brug, og fordi Erfaringen lærer, at medens

den engelske Væddeløbsrace vel hyppigen leverer fuldkomne Rideheste, har man derimod Aarsag til at anke over, at samtlige Vognheste, som ere udgangne fra denne Race, ere alt for smale og have for tynde Piber i Forhold til deres øvrige Legemsstørrelse og til deres Bestemmelse i Almindelighed. Men denne Anke vilde ganske vist bortfalde, naar man ikke bestemte Vognhestens Dygtighed til Brug efter samme Maalestof som Ridehestens. Jeg troer derfor, at man, saalænge vi have Brug for Ride- og Vognheste, bør indrette særskilte Prøver for disse som for hine, naar deslige Prøver skulle udrette det, som man af dem forlanger, nemlig være Kraftmaaler for Hestens Dygtighed til Brug; og dette skeer paa den ene Side ved Væddeløb for Rideheste og ved Væddekørsel for Vognhestene. Det vil imidlertid være nødvendigt at tale udførligere om begge Slags Prøver, og ved at stride dertil, bemærker jeg kun her, at forsaavidt Talen nu først bliver om Vædderidt, skal det ei blot vorde omhandlet som Dygtighedsprøve for Rideheste, men for Sammenhængens Skyld vil jeg tillige undersøge den Indflydelse, som disse Prøver udøve paa Hesteavl: len i det Hele, i Modsætning til den Indflydelse, som Skuet har derpaa.

1) Om Vædderidt.

Skal dette have saa høit et Værd, som sædvanligen tilskrives det, og skal det begrunde en sik:

krere Dom, end den, der støtter sig paa Attester og paa Skuet, saa maa det med Sikkerhed og paa en for enhver Tilskuer overbevisende Maade afgjøre, hvilken Hest, iblandt flere, besidder størst Dygtighed til Brug. Men dette kan kun da skee, naar denne Brugsdygtighed afmaales efter en ideal Maalestok, som ingen Hest er i Stand til at naae, men som enhver dog nærmer sig desmere, jo dygtigere den er til Brug. Ridehestens fire nødvendige Egenstaber ere imidlertid, som vi ovenfor have seet, Bæreevne og Springkraft, Hurtighed og Udholdenhed; det kommer altsaa an paa, iblandt flere Heste, som prøves, at udfinde den, som besidder den høieste Grad af disse Egenstaber. Vilde man nu enkeltviis udfinde den høieste Bæreevne, og belæsse enhver Hest saalænge, indtil den sank under sin Byrde, saa vilde ei blot Hestens Sundhed og Liv derved gaae tilgrunde, men et saadant Forsøg vilde og kun medføre ringe praktisk Nytte, efterdi en Ridehest fuldkomment opfylder sin Tjeneste naar den kan bære 300 Pund. Ligeledes forholder det sig med Prøven paa at udfinde den høieste Grad af Udholdenhed, hvorved Hesten ogsaa maatte gaae tilgrunde. Desuagtet have nogle Englændere i enkelte Tilfælde søgt at udfinde begge Egenstaber hver for sig, uden at de dog heri have faaet Efterlignere. Springkraften er derimod en Egenstabe, som ved Hestens Brug sjeldent gøres Behov i nogen høi Grad, foruden at dens fuldstændige Udvikling forudsætter Dressedur,

det vil sige, ikke den blotte Øvelse af den forhaandensværende Naturkraft, men en ved regelret Kunstøvelse frembragt Færdighed; derfor vil det ved Væd, deløb altid være raadeligst, enten aldeles intet Hensyn at tage derpaa, eller at gjøre denne Egenkab til Gjenstand for særegne Prøver. Hurtigheden derimod er den Egenkab, som enhver Hest kan i høieste Grad udvise uden Fare for Sundhed og Liv, og da der ingen absolut Hurtighed gives, men selv den hurtigste Hest altid endnu kan tænkes som hurtigere, saa egner denne Egenkab sig fortræffeligt til at afgive en ideal Maalestof ved Prøverne. Man er derfor og almindeligen kommet overeens om, at ansee den hurtigste Hest som den fortrinligste og brugbareste, forudsat at ikke den blotte Hurtighed i og for sig gjør Udslaget, men kun da naar den er forbundet med en høi Grad af Bærekraft og Udholdenhed, hvorfor det og bliver nødvendigt, at man betynger de Heste, som løbe, med en bestemt Vægt, for at prøve Bærekraften, og lader dem gjennemløbe en lang Strækning, for at prøve Udholdenheden; thi da Byrden og det lange Løb overordentlig formindsker Hurtigheden, saa kan man med fuldkommen Sikkerhed antage, at den Hest, som med flere Heste bærer lige Byrde og tilbagelægger samme Veilængde, og som først seirer over disse Hindringer, ogsaa er den fortrinligste iblandt dem alle, og at derimod de øvrige Heste staae saa me-

get dybere under den, jo længere de i Løbet blive tilbage for Seiervinderen.

Imidlertid bestrides denne Sætning af mange og udmærkede Hestekjendere og Hesteopdrættere, som have haft Leilighed til at see og give Ugt paa Bæddeløbene i England og andre Lande. De Hovedindvendinger, som saadanne Mænd have gjort derimod, ere saa omtrent følgende:

- 1) Bæddeløbene bevise ikke det, de skulle; thi Erfaringen lærer enhver fordomsfri Jagttager, at det ingenlunde altid er de kraftigste og bedste Heste, som seire, men langt hyppigere de, som have en fin, let Kropbygning, og derhos ere høibenede, fordi det lykkes disse svage Dyr, formedelst deres eiendommelige Bygning, at tilbagelægge med en let Vægt de korte Løb i mindre Tid, end de kortbenede, langt kraftigere og sværere byggede Heste. Formedelst det korte Løb og den ringe Byrde seer man derfor og sædvanligen, at den vindende Hest som oftest kun seirer med et ubetydeligt Forspring af eet eller nogle Hestehoveders Længde, og at altsaa Seieren sikkert ligesaa ofte, om ikke oftere, er Ridestunstens Triumph, end en Følge af den vindende Hests Fortrinlighed.

Herpaa lader sig svare: denne Indvending er unægteligen grundet, forsaavidt den er rettet imod Bæddeløbene, saaledes som disse nuomstunder for

største Delen finde Sted i England, men kan ingenlunde gjøres gjeldende imod Væddeløb i Almindelighed; thi beholder man den ovennævnte Bestemmelse for Die, at nemlig en Ridehest skal i Nødsfald kunne tilbagelægge, med en Byrde af 300 Pd., 10 tydske Mile i 3 Timer, og stedse søger at nærme sig den mere og mere, indtil man omsider i Tidens Løb naaer saa vidt, da maa man ogsaa altid gaae ud fra den Grundsætning, at lade Hestene gennemløbe med svær Vægt saa lang en Strækning, som deres Legemsbestaffenhed, uden derved at gaae tilgrunde, paa nogen Maade tillader. Naar man altsaa f. Ex. allerede strax fastsatte: enhver Hest, som kommer paa Banen, maa i det mindste bære en Vægt af 160 til 200 Pund, og dermed i det mindste tilbagelægge 1 til 2 tydske Mile, og naar man skærpede denne Bestemmelse, maaskee hvert 20de til 30te Aar, i samme stigende Forhold, som Hesteavlen forbedrer sig, saa vil den anførte Indvendning sikkert bortfalde, og kun de kraftfuldeste, til Brug dygtigste Heste ville da seire.

2) Erfaringen lærer, at de nuværende engelske Væddeløbsheste formaae langt mindre, end deres Forgængere, fra hvilke de nedstamme.

Denne Indvendning taler meget afgjørende imod Væddeløbene, og er dog grundet. Imidlertid hidrører dette, som jeg troer, ene og alene derfra, at Englænderne tilforn kun lode fuldvogne Heste løbe, nu derimod især Føl. Men Ingen vil vel forlange

af en tolvaaarig, nok saa omhyggeligen opdraget, legemligen øvet og kraftigen opfødte Dreng, at han, lig en bredskuldret Grenadeer, skulde være i Stand til, med 60 Punds Oppakning at marschere 5 til 6, ja vel endog 8 til 10 tydske Mile i Døgnet, i sølet Jøre, derhos faste hele Dage og sove under fri Himmel, gjennemblødt indtil Skindet. Ligesaa lidet formaar det nok saa omhyggeligt pleiede, hyppigt øvede og kraftigt nærede 2 til 3 Aars Føl at præstere det samme som en Eclipse, og Føllet vil, som saadant, altid præstere mindre paa Banen, end det vilde været i Stand til, hvis man ved omhyggeligen fortsat Røgt, Øvelse og Næring først havde ladet det løbe den samme Veilængde med en lige Vægt naar det havde naaet en Alder af 5, 6 eller 7 Aar. Selv den letteste Nyttter og de meget korte Baner ere endnu altid en overdreven Anstrængelse for de 2 og 3aarige Føl, de være end nok saa vel udviklede, og skulde end forresten denne Anstrængelse ingen anden Ulempe volde, saa medfører den dog sikkert den positive Skade, at Dyret sættes tilbage i Væxt og Legemsudvikling, franter sædvanligen hele Aar og opnaar aldrig, som fuldvoksen, den Fuldenthed i Udvikling og den Godhed, som det ellers havde erholdt. Det er nemlig en uroffelig Naturlov, som paa ingen Maade maa fraviges, at Livsorganerne, forsaavidt de befordre Væxten og Legemsudviklingen, endnu ere i fuld Virksomhed hos det 2 og 3aarige Føl, og at begge Dele vel

fremmes ved megen og let Bevægelse, men derimod voldsomt forstyrres og standses ved stærk, hyppigen gjentagen Anstrængelse, hvorved den hele Legems kraft hvergang bringes i Anvendelse. Jeg er derfor fuldkomment overbevist om, at Englænderne, saasnart de kunne beslutte sig til, ikke at bringe deres Væddeløbsheste paa Banen før disse vare udvokrede, snart igjen ville see samme Resultater som de af Flying: Childers og Eclipse.

- 3) Ved Væddeløb prøves ikke Ridehestens hele Brugedygtighed, idet Dyret herved ikke kan vise den det saa nødvendige Springkraft.

Denne Indvending er kun tildeels grundet; thi enhver Hest, som med betydelig, Hurtighed skal bevæge sin svært betyngede Krop fremad, behøver allerede hertil en ikke ringe Grad af Springkraft. Men vil man nøie og systematisk prøve denne sidste, saa lader dette sig let gjøre ved særskilte, dertil indrettede Løb, saaledes som det allerede for et Par Aar siden er iværksat paa den Berliner: Bane.

- 4) Væddeløbene frembringe en Mængde Feil hos Hestene, navnlig: Harespat, Seneslag, Ledesmodsfygdomme, Lungefeil o. fl., hvorved ofte Dyrets hele Constitution nedbrydes, saa at det gjøres udygtigt til videre Brug.

Vistnok er denne Anke kun alt for grundet, og de nævnte saavelsom andre Feil ere de hyppige Følger af Væddeløbene. Imidlertid bevise de kun, at den Anstrængelse, som Hestene ved disse under:

Kastes, var saa overdreven, at de ikke formaaede at udholde den uden Skade for deres Sundhed. Men dette kan kun da blive Tilfældet, naar man af Hesten fordrer relativt overdrevne Præstationer, og vil vel altid skee, naar man lader 2 til 3aarige Føl løbe, saaledes som jeg ovenfor bemærkede; og da Muskelfibrerne, Sener og Baand-Apparatet, saasvelfsom Lungerne, ifølge en Naturlov, høre til de Dele, som først seent opnaae deres fuldstændige Udvikling, saa kan Jngen undres over, at disse Legemsdele lettest beskadiges, eller dog i det mindste ufuldkomment uddannes, ved de tidlige Løb. Lader man derimod kun de ganske udvoxne Heste løbe, saa ville deslige Feil, som de derved maatte paadrage sig, for største Delen blot indfinde sig i en ganske umærkelig Grad; men hvad de Heste angaaer, hos hvilke de vise sig, da er det netop en Fordeel at erfare, at de Legemsdele, som have erholdt Meen, ere svagere, end de øvrige, et Beviis, som er meget sikkrere og mere isinesfaldende, end enhver paa en Besigtigelse bygget Formodning om en bestemt Deels Styrke eller Svaghed. Omvendt ere hine Heste, og endnu mere hine Føl, som ingen Feil faae ved Løbene, at ansee som gode og kraftfulde. Derfor er det ingen Anke imod, men meget mere en overordentlig Ubefaling for Bæddeløbene, at de bringe for Dagen samtlige Hestens Feil og Svagheder, som kunne gjøre dens Brugsdnygtighed Afbræk, og at de stille disse klart for Alles Øine.

- 5) Paa Banerne tillader man ogsaa Heste med arvelige Feil, f. Ex. Spat, Ringfod m. m., at løbe, hvilke Heste da ofte benyttes til Uvl og paa denne Maade bestandigen mere udbrede hine Feil.

Denne Indvending vil af sig selv bortfalde, naar man udelukker Heste med arvelige Feil fra Væddeløbene, eller i det mindste fra Uvlen.

- 6) Ved Væddeløbene bliver Hestens Legemsbygning mangelfuld, idet Halsen bliver næsten horizontalt fremadstikkende samt for lang og tynd, Bobene nærme sig for meget den horizontale Linie, hvorved Forbenene blive fremstaaende og komme for nær paa hinanden, Overarmen bliver overdrevent lang, Krydsfet for høit, Skanken for lang, Ryggen ubsielig og ligeledes for lang, m. m., saa at Hestens hele Skikkelse kommer til at ligne Vindspillerhundens. Saadanne Heste ere, formedelt deres Kropbygning, maadelige til Brug, ubehagelige og trættende for Rytteren; ubsielige for Haanden, lade de sig ikke give tilbørlig Reising, ere ubehjælpomme og kunne i det høieste bruges til Bevægelser i lige Linie og paa jevn Wei, men ere uskikkede til korte Vendinger og til at bestige Bjerger, to Egenstaber, som især for Krigshesten ere uundværlige. Fremdeles ere Væddeløbsheste ogsaa af den Grund ringe til Brug, at de ret ligesom dres:

feres til Durchløben, samt have et fordærvet Temperament, og derfor ingen Lydighed vise Nyttøren.

Paa denne Indvending kan nu først svares, at Væddeløbshestenes her beskrevne Bygning vistnok ene og alene er at ansee som en Følge af Væddeløbene; thi det er en almindelig Naturlov, at de Dele og Organer af Legemet, som meest øves og anstrænges, ogsaa faae størst Tilløb af Safter, og derved, i Forhold til alle øvrige Dele, fortrinligst og meget fremstikkende udvikles, hvilket finder Sted i saa meget høiere Grad, jo ungdommeligere og bølligere den hele Organisme endnu er, medens den eensidigen øves, og jo raskeere altsaa Væxten endnu gaaer for sig. Da nu Væddeløbene, saaledes som de udøves i England, jo vistnok maae kaldes en eensidig Øvelse for Hestens Legeme, idet de kun udføres paa en jevn Bane og i lige Linie, hvorimod alle hurtige Vendinger saavel som Springen og Klavren er udelukket derfra, og da desuden Føllene, allerede $1\frac{1}{2}$ Aar gamle, uafbrudt og med den største Iver øves i denne eensidige Bevægelse hele Aar igjennem, saa maa, efter hin Naturlov, Følgen nødvendigvis blive, at Bygningen af Hestens Legeme stedse mere og mere antager den Form, som meest egner sig for Væddeløb. Denne Legemsform bliver da meget snart arvelig, og viser sig hos Afkommet saa meget sikkrere, jo mere fremhævende Præget deraf er indtrykt hos begge Forældre. Rom:

mer endnu hertil, at de Heste, som allerede have arvet Væddeløbsbygningen, faae samme Øvelse, som hos Forældrene frembragte den, saa maa nødvendig denne characteristiske Form med hver Generation tiltage mere og mere, og det er da meget vel muligt, at disse Forhold omsider træde saa stærkt frem, at saadanne Heste ikke ere tjenlige til nogen anden Brug, end til Væddeløb. Imedens dog paa den ene Side denne Indvending hidtil ingenlunde er almindeligen grundet, efterdi mangfoldige Væddeløbsheste frembyde i alle Legemsforhold en ganske fortrinlig Proportion (saaledes eier f. Ex. Forfatteren selv en af engelske Forældre frembragt Fuldblodhingst, som i hver Henseende er høist brugsdygtig) — ere paa den anden Side flere af de nævnte Legemsforhold mere Skjønheds- end Brugsfeil, og man maa dog indrømme, at det ikke er Skjønhed, men fortrinligt Værd til Arbeide, man fremfor alt bør see paa ved en Hests Bedømmelse, især da Meningerne om Skjønhed ere saa ulige. Hertil kommer, at den hele Anke ikkun gjelder de engelske Væddeløb, saaledes som de hidtil udøvedes, men kan ikke nedsætte Væddeløbene i og for sig; thi naar man beslutter sig til at øve Hestene, i Solalderen, ei blot paa jevne Flader og i lige Linie, men ogsaa hyppigt lader dem øves i Springning, steile Skraaningers Bestigning, Sidebevægelser og korte Bendinger, forinden de komme paa Banerne, saa ville de hverken blive Durchløbere, ei heller faae

hiin mangelfulde Legemsform, men afgive lige saa gode, ja endog bedre Brugsheste, end alle øvrige Heste.

- 7) Bæddeløbene medføre ingen Nytte for Hesteavl, men tilføie den snarere Skade; thi de frembringe kun smaae, tynde, finbenede, feilfulde Heste, som desuagtet benyttes til Avl, og paa den Maade altid mere og mere udbrede disses Feil. Dette beviser og den engelske Hesteavl, som nu ei længer har saa store, kraftfulde og regelmæssigt byggede Heste, som tilforn, da man tillagde færre Bæddeløbsheste, og benyttede disse til Avl mindre end nuomstunder.

Rytteren kan det være temmelig ligegyldigt, om han til sin Brug har smaae, spinkle, finbenede, eller han har store og brede Heste, naar de kun fuldstændigen præstere det, hvortil de ere bestemte; og naar hine udføre dette fuldkomnere, end de sidste, saa fortjene de endog Fortrinet for disse. Ingenlunde kunne isøvrigt Bæddeløbene, ei engang de engelske, beskyldes for at begunstige Frembringelsen af smaae Heste, eftersom det er bekjendt, at de fleste engelske Bæddeløbsheste ere betydeligen større og stærkere, end deres Forgængere vare, ihvorvel det ei kan nægtes, at mange af disse Heste vilde være endnu langt større og stærkere, naar man ikke lod dem løbe i en saa ung Alder, saaledes som ovenfor bemærkedes. Selv dengang var netop Talen om

Væddeløbshestenes mange Feil, og kun saa meget kan endnu her desangaaende fortjene Plads, at de Feil, som disse Heste have erhvervet, langt fra ikke saa let forplante sig til Afkommet, som det synes; noget, som de Heste, der falde efter Fuldblodsbingster, parrede med forædlede Hopper, de saakaldte Jagtheste (Hunter) uomtvisteligen bevise ved deres sædvanligen fuldkomment rene Knokkelbygning, medens deres Fædre ofte ere fulde af Feil. Dette lader sig og let forklare af de unge Væddeløbshestes alt for tidlige og overdrevne Anstrengelse. Men den Paastand, at England i den nyeste Tid opdrætter færre udmærkede Heste end tidligere, synes at grunde sig paa en Misforstaaelse, da f. Ex. det engelske Cavallerie, som i 1815 var i Belgien, maaskee havde de fortrinligste Heste til Feldttjeneste, man nogensinde havde seet paa Fastlandet, saa at de vakte almindelig Beundring, da fremdeles alle statistiske Angivelser deri stemme overeens, at England Aar for Aar udfører flere Heste, og for dem inddrager betydelige Summer, da endvidere Englands Hesteavl er endnu i Tiltagen, og da endelig Enhver, som kommer til England, for der at indkjøbe Heste, kan faae sit Behov fyldestgjort, lettere end noget andet Sted i Verden, hans Fordringer være end nok saa forskjellige og eiendommelige. Skulde imidlertid hiin Paastand være rigtig, saa vilde den alene have sin Grund deri, at man lader de unge Heste løbe for tidligt og anvender dem til

Ubl før de ere modne dertil, og saasnart man undgaaer begge Dele, vilde og de Virkninger, som deraf vise sig, udeblive, og altsaa kan hiin Unke ingen lunde falde Væddeløbene i og for sig til Last.

8) Væddeløbene ere enten et blot Legebærk eller en Pengespeculation, og i begge Tilfælde at forkaste fra den moralske Side.

Umuligt kan man betragte Væddeløbene som en Leeg, naar de ere i Stand til at udfinde de til Brug tjenligste og dygtigste Heste (S. 297 o. fl.), at aabenbare alle Svagheder og Feil hos Hestene (S. 302) og at omdanne dens hele Legemsbygning (S. 304—306). At man benytter Væddeløbene som Pengespeculation, ligger i Sagens Natur, og er nødvendigt til deres Fremgang. Men ndar Riigsmænd derved forarmes, saa er det deres egen Skyld, og i denne Henseende forholder det sig med Væddeløbene slet ikke anderledes, end med hvert andet Foretagende. Den Kloge vil ordentligviis styre et hvert Foretagende til sin Fordeel, Maren derimod overalt tilfætte sine Penge. Men hvorledes endelig Væddeløbene kunne beskyldes for at fremme Immoralitet, er ei let at indsee; thi at Hestene maae under Løbet anvende deres Kræfter til det Høieste, og vel endog opmuntres dertil ved Sporer og Vidskeslag, er ikke umoralskt. Hesten gavner jo Mennesket ved den Tjeneste, den yder det, og dette Gavn er væsentligen større, jo dygtigere Hesten er til Brugen, hvorfor det og maa være Mennesket

tilladt, at udfinde dens høieste Ejensdygtighed, for at lære at kjende den for hans Brug meest stikkelig Hest. Hertil er nu Væddeløbet det bedste Middel, og dette kan derfor ligesaa lidet være umoralskt, som det er, at slagte andre Dyr, der tjene til vort Ophold, eller endog at opstjære dem medens de ere i Livet, for at lære at kjende de indre Livsfunctioner; eller at dressere en Hest, ja føre det i Slaget, hvor det kan saares eller endog dræbes; kort, saalænge Mennesket til sin Nytte og Fordeel tilegner sig Herredømmet over Dyrene, saa længe kan Væddeløbet ikke være umoralskt. Men anseer man det derfor af den Marsag, at det foranlediger Væddemaal, saa forholder det sig dermed, som med enhver anden Sag, hvis Udfald er uvist; og Ingen vil dog vel f. Ex. bestynde Veirrigets Ustabighed for at udbrede Immoralitet, fordi den Ene vædder paa, at det imorgen bliver Regn, medens en Anden vædder paa at det bliver Solskin.

Det er meget muligt, at der endnu lod sig gjøre mange andre Indvendinger imod Væddeløb; dog ere saadanne mig ubekjendte, og i alt Fald synes de, som jeg her har gaaet ind paa, at være de vigtigste. Jeg troer at have viist, at de gjorte Ansæer enten slet ingen ere, eller dog kun saadanne, som vistnok med Rette fremføres imod Væddeløbene, saaledes som de nu sees i England, men ikke gjælde Sagen selv, med hvilken disse Skyggesider kun tilfældigen ere forenede, saa at man let, naar man

kun vil, kan undgaae dem alle. Læger jeg ikke feil, da turde det og her være Stedet, nærmere at betragte Bæddeløbenes Fortrin. De vigtigste synes mig at være følgende:

1) Bæddeløbet er det eneste Middel, hvorved man nøiagtigt, sikkert og bestemt kan udfinde Rideshestes Værd til Brug, medens det blotte Skue kun giver Sandsynlighed og Formodning. Den nøieste Angivelse af Tid, Distance og Vægt udviser ved Løbene, selv for Lægmanden, den Grad af Dygtighed, hver enkelt Hest, efter sin Individualitet, besidder; hvorved tillige undgaaes, at en Hest enten vurderes over eller under det, den virkelig kan præstere. Enhver Fabel og overdreven Fortælling om det utroligt Meget, en og anden Hest skal have udført, vil da bortfalde, saavel som paa den anden Side enhver haanlig Ytring om den og den Hest, der føres paa Banen, som ved sit Maal ganske ligefrem afgjør, hvad enhver Hest virkelig paa den har præsteret.

2) Ved Bæddeløbene er Hesten sin egen Dommer. Ingen Forkjærlighed for denne eller hiin Form, for denne eller hiin Bevægelse, for en vis Herkomst, Farve, Aftegning, Slægt, Skjønhed o. s. v., udøver her sin Indflydelse, saa lidet som Partiskhed, om denne end ellers fandt Sted. Skulle end Dommerne, som have at bestemme Hestens Værd efter det blotte Skue, paa det omhyggeligste undgaae alle disse Klipper, og vare de end derhos de grundigste

Hestekjendere, de kunne dog aldrig andet, end tilkjende de skønneste Heste Prisen; medens Væddelsbet aldeles ikke bekymrer sig derom, men ene og alene belønner de Fortrin, som have Brugsværd.

3) Det, som afgjør Udfaldet, er ved Væddeløbene kun *Fet*; og dette Ene er saa simpelt, let forstaaeligt og overbevisende, at Lægmanden kan fælde Dommen med samme Sikkerhed, som den dueligste Hestekjender. Ved Skuet forbliver selv den grundigste Dom tvivlsom, vækker derved Utillfredshed og Mistro, som forstyrrer Almeenaanden i dens Udspring og lammer hver Stræben.

4) Væddeløbet, eller rettere de i Maaneder og Aar fortsatte forberedende Øvelser dertil, omstabe Hestens hele Legemsform saaledes, at denne med hver Generation dannes fuldkommene for den tilsigtede Hensigt. For saavidt ere disse Forøvelser, naar de foretages med behørigt Hensyn paa Alder, Kræfter, Næring, og fornemmelig paa Bevægelsesmaaden, at ansee som den hensigtsmæssigste Opdragelse for Hesten, i det den har den nødvendige Følge, at de Legemsdele, som ere de uundværligste og nødvendigste til Væddeløb, altsaa og til streng Tjeneste, udvikle sig stærkest og kraftfuldest, mindre energisk derimod de, som ved Væddeløb ikke saameget komme til Anvendelse, medens fremdeles de, som allermindst gjøres Brug af, forkues efterhaanden mere. Til den første Klasse af Legemsdele høre f. Ex. Lungerne og Bevægelsesorganerne, til den anden Er-

næringsorganerne, til den tredie den overdrevne Ufsætning af Fedt. Hesteopdrætteren opnaaer altsaa ved Væddeløbet et yderst virksomt Middel til efterhaanden at omdanne sine Hestes Legemsbygning saaledes, at de blive mere og mere stikkede til en anstrængende Brug, medens Beskueren, om han end erkjender hvilke Former der ere de rigtigste, dog ei formaaer at ændre noget derved.

5) Ogsaa medfører Væddeløbet væsentlig Nytte derved, at det bringer alle Feil og Svagheder for Dagen. Selv den skønne, regelret byggede Hest, hvis Bevægelser ere gode, kan have Feil og Svagheder, men som ere skjulte, og som derfor ei engang det skarpeste Øie bliver vaer. Ved Skuet bliver en saadan Hest lettelig anseet for den fortrinligste; men de Anstrængelser, som Væddeløbet kræver, er den ikke voksen, og bliver da enten tilbage paa Halvveien, eller dens Svaghed viser sig klart for Alles Øine efter endt Løb.

6) Væddeløbene gjøre det muligt for Opdrætteren, at forskaffe sig en meget større Fordeel af Hesteavlens, end paa nogen anden Maade. Lad os antage, at en Mand har en Hest, som er omtrent 200 Rbd. værd. Vinder han nu med denne Hest 300 Rbd. i et Væddeløb, saa har han ei blot faaet sin Hest betalt, og har ovenikjøbet en Gevinst af 100 Rbd., men han vedbliver desuden at være Eier af sin Hest, som kan indbringe ham nye, ligesaa store, ja vel endog større Gevinster, og paa denne

Maade er det meget vel muligt, at den Hest, som, hvis den strax var solgt, kun vilde gaae i 200 Rbd., kan indbringe sin Eier 1500 til 2000 Rbd. Men vil han siden stille sig ved en saadan priiskronet Hest, saa sælger han den ikke længer for 200 Rbd.; thi da den i Gjerningen har vüst at være fortrinligere, end flere andre, med hvilke den før Væddeløbet havde omtrent lige Værdie, og da den giver Sandsynlighed for, at indbringe en yderligere Indtægt ved Væddeløb, saa vil der melde sig mange Kjøbere til den, for at benytte den enten til Uøl, til Brug eller til Væddeløb, og Hesten vil derfor, efter et vundet Løb, maaskee være stegen til den dobbelte Priis. Fremdeles giver en priiskronet Hest ogsaa alle de Heste, med hvilke den er nærmest i i Slægt (Forældre, Sødsfende og Afkom) en høiere Værdie, og Opdrætteren vil kunne sælge dem til høiere Priis, end det ellers vilde været ham muligt. Men da der nu paa lige Priis er for enhver Opdrætter aabnet den Mulighed, og for Den, der lægger Bind paa fortrinlig gode Heste, endog stor Sandsynlighed for, at vinde i det mindste een af de udsatte Præmier, saa ville mange Landmænd, som hidtil kun opdrættede middelmaadige eller flette Heste, bestroebe sig for at producere fortrinlig gode Heste, og de, som allerede havde saadanne, ville anvende deres yderste Omhu for, at frembringe endnu bedre Heste, for paa denne Maade at blive desvislere paa at faae Væddeløbspræmier. Den saaledes iblandt Heste:

Opdrætterne almindeligen vakte Iver vil ei heller siden følges, men stedse tiltage mere og mere; thi enhver af dem indseer, at de dueligste iblandt dem ikke stufes i deres Forventninger, men tværtimod have en bestemt, sikker og vedvarende Fordeel, nemlig i de udsatte Væddeløbspriser; og desuden mærke og de Iffe; Vindende meget snart, at de omhyggeligere opdrættede og bedre Heste, hvilke de nu have, pludseligen ere blevne en langt mere søgt og dyrere betalt Handelsvare; og alt eftersom den hele Stamme af Heste i en Provinds eller et Land paa denne Maade forbedres, tvinges nu ogsaa de maadeligere Producenter, som ikke have holdt Skridt med hine, til at opdrætte bedre Heste, end tilforn, dersom de ellers endnu ville finde Kjøbere til dem; og saaledes skrider Hesteavlens Aar for Aar fremad til Fuldkommenhed, uden nogensinde at lide Tilbagefald. Fordeles derimod Præmierne efter en Besigtigelse, saa er Muligheden om at vinde Præmie langt ringere for Opdrætteren, deels fordi ikke saa mange Præmier kunne vindes ved en eneste Hest, deels fordi de belønnede Heste langt fra ikke stige saa meget i Værd, som Seirvinderne i Væddeløbene. Da nu Hesteavlens Opkomst fornemmelig beroer paa at Avlen er indbringende, og dette Befordringsmiddel bliver desvirksoffommere, jo større Muligheden om Binding er, saa maa og i denne Henseende Væddeløbet ubetinget foretrækkes Skuet.

7) Ogsaa Belæring frembyde Væddeløbene,

og Intet banner sikrere og hurtigere den praktiske Hestekjender, end de. Da de ere at ansee som Prøver og det endog som de strængeste Prøver paa Tjenstdygtighed, saa efterforsker naturligviis Enhver Marsfagerne til at een Hest ved stræng Brug udmærker sig fremfor alle de øvrige. Skeer nu dette hvert Aar, og gjentages det af de dygtigste Opdrættere, da feiler det ikke, at Legemsdelenes indbyrdes Forhold blive udmaalte paa det nøieste, og at herom, saabelsom om Race, Fedring, Bevægelse m. m. bliver talt, skrevet og læst; saa det ei kan være andet, end at en bedre Kundskab om Heste maa med raske Skridt tiltage. Og saa dette beviser Erfaringen, hvad Englænderne angaaer.

8) Fremdeles afgive Væddeløbene Stof til Underholdning, Fornøielse og Hæder. At Leilighed til Underholdning gives der, hvor mange Mennesker strømme sammen, som til et Marsmarked, vied Enhver; men ved Væddeløbene er dette endnu mere Tilfældet, fordi her en Klasse af Producenter, nemlig Heste-Opdrætterne, fremstiller sine Producter for det forsamlende Folk, og offentlig lader disses Værd prøve. Naar da, som f. E. i England, ikke blot Hoffet er tilstede, men Kongen selv optræder som Producent, og saaledes giver den Ringeste af sine Undersaatter Leilighed til at træde i Skranken med ham, saa vinder i høi Grad selve Sagen, nemlig Hesteavlens som Erhverv betragtet; thi for den rige Adel bliver det nu snarere for Vrens end Fordelens

Styld, at de bringes til Deeltagelse deri. Sandsynligviis gives derfor intet hensigtmæssigere Midde-
del end Bæddeløbene, til at opmuntre Adelen til at befatte sig med Hesteavl; thi hvad ændser vel den rige Adelsmand nogle hundrede Daler, som han kunde erholde ved Besigtigelsen og som han maaskee endog skammer sig ved at modtage eller som kunne vække Mistanke om at Partiskhed havde herved indrømmet ham Fortrinet. Lillige fattes Skuet den store Offentlighed, saa mange Stænders Forbindelse og Sammentkomst i eet og samme Dier med, Beviset for Upartiskhed og, som Folge deraf, den almindelige Deeltagelse.

9) Ved den Udfigt til større Binding, ved den Belæring, Fornøielse og Hæder, som ere forbundne med Bæddeløbene, vække de en ulige større Interesse for Hesteavlen, end nogetsomhelst Andet, og blive derved dennes kraftigste Befordringsmiddel. Jo ivrigere nu en Sag drives, jo hurtigere vil den, ifølge alle Erfaringer, skride fremad mod Fuldkommenhed; jo flere Mennesker der, f. Ex. pløie, saae og plante, desto mere vil man høste af Korn og Frugter, og naar tusinde Hoveder ivrigen hige efter eet og samme Maal, trives Sagen hurtigere og sikrere, end om ti Erhvervsøgende med Lunkenhed arbeide for den.

10) Jo mere Fornøielse, Ære og Fordeel Hesteavlen forskaffer, desto større Kjærlighed og Eidskab vækkes der og til Middelet for samme, nemlig

Hesten, og ved Væddeløbene skeer dette allermeest. Jo mere nu Kjærlighed og Lidenskab for Heste er almindelig, desto flere Heste holde de Velhavende, og des større Opmuntring gives der da for Hestes avlen.

11) I deres videre Følger adskillige Væddeløbene sig fra Skuet derved, at de første altid frembringe en Trang til bedre, dygtigere Heste, de sidste derimod ikke. Ved Skuet belønnes de bedste Former hos de Heste, som fremstilles, og dets gunstige Resultat kan kun være det, Lid efter anden at fremstaafe altid fuldkomnere Former hos det Hesteslag, som netop stilles til Bedømmelse. Men om denne Race i sig selv er god og fortrinlig, lader Skuet ganske uafgjort, hvorfor det er meget muligt, at man ved dette i Aarhundreder belønner de bedste Former hos en i sig selv slet, lidet brugbar Hesterace, uden nogensinde at ane eller efterspore, at der kunde gives bedre Racer. Saaledes synes f. Ex. den særdeles Opmærksomhed, man hos os sædvanligen henvender paa Venene, at have hidført, at vore Heste af Landracen have gode Been; men da de fra Hjemmet af kun besidde ringe Livskraft, doe de almindeligviis naar de endnu skulde være i fuld Kraft, nemlig i en Alder af imellem 10 og 16 Aar, medens deres Been da endnu ere gode. Væddeløbene derimod prøve hver enkelt Races specielle Værd, og fastsætte Graden af dens Tjensdygtighed. Man vil da meget snart forkaste de flette Racer og gaae

over til de bedre saa længe, indtil man omsider har udfundet den bedste og fortrinligste. Da nu Erfaringen har uimodsigeligen lært os, at den orientalske Race har som Ridehest det høieste Værd, saa vil og Væddeløbet tidligere eller sildigere lede til Opdræt af disse Orientaler eller af det fra dem udsprungne Fuldblod, efterdi det aldrig vil lykkes, at vinde Væddeløbspriser med andre Heste, saasnart Orientalere concurrere med dem. Men er engang den fortrinligste Race udfunden, saa vil denne ved sig selv atter mere og mere fuldkommengjøres, noget, som kun kan skee ved Væddeløbene. Et Stutterie, hvori Omhu vises for Opdrætningen, kan vel, i Forening med Besigtigelsen, vedligeholde og bevare paa samme Trin det Gode og Fortrinlige, som det slipper til at faae, saaledes som nogle Stutterier lære, men kan ikke videre uddanne og fuldkommengjøre det ved sig selv og fremstaafe nye Fortrin til dem, der allerede ere forhaanden. Kun ved Væddeløbene er dette muligt, og derfor maa, tidligere eller sildigere, ethvert paa Væddeløb baseret Opdræt i en Race, der fuldkomment svarer til Hensigten, omsider overtræffe alle andre, uden Væddeløb bestaaende Racer, om disse end vare nok saa fortrinlige.

12) Ved Bedømmelsen af en Hests Værd efter Skuet er det neppe muligt at undgaae, at der jo kunde danne sig mange urigtige Forestillinger om disse eller hine Formers Hensigtsmæssighed, da

Prøvestenen for denne fattes. Hvo, som betvivler dette, han tænke kun paa de mange Modformer, som i den tydske Hesteavl have afløst hinanden i de sidste 30 til 40 Aar, da ei sjeldent een Form gjeldte for hensigtsmæssig idag, men forkastedes imorgen, og omvendt. Ved Bæddeløbene derimod udvikle de hensigtsmæssigste Former sig efterhaanden af sig selv uden at ellers Noget faaer Indflydelse derpaa.

13) Bæddeløbet betegner Heste: Eierne Graden af Kræfter hos Hestene, der løbe; derved faae hine en Maalestof og et fast Punkt, hvortil de kunne holde sig, og hvorefter de kunne vurdere, hvad deres egne Heste ere i Stand til at præstere. Derved tilskyndes de overhovedet til at forlange lignende, dog til Forholdene svarende, Tjenester af deres egne Heste, og Følgen deraf er ikke alene Parforce: Jagten, men, hvad der er meget vigtigere, Hestens strængere Brug til alle Slags Arbeider. De bedre Heste lærer man da herved at kjende; de søges frem for de andre og betales dyrere, saa at Hesteavlen i i det Hele paa denne Maade oplives og fremmes.

14) Det ligger i Sagens Natur, at naar noget Middel gives, hvorved man iblandt et Antal af Heste kan med Bestemthed udpege den fortrinligste, vil enhver Heste:Eier nære det Ønske, at komme i Besiddelse af en saadan; og da en Hests samtlige fortrinlige Egenskaber, ifølge Erfaringen, i Almindelighed ere arvelige, saa maa navnlig den Opdrætteren bestrebe sig for at erholde et saa udmærket

ket Dyr for sin Uvl, fordi han derved sættes i Stand til at ophjælpe sin hele Hesteavl, idet denne Hests Affkom arver dens fortrinlige Egenheder. Desaaresag anlediger da og Bæddeløbet, at de Heste, der ved samme erkjendes som de bedste, almindeligen faae meget høit Værd, saa at man ei let anvender dem til det blotte Arbeide, fordi man sædvanligen dertil godt kan hjælpe sig ogsaa med mindre udmærkede Heste, men hellere bruger hine til Uvl. For saavidt have jo vel Hopperne høit Værd, men dog et meget mindre, end Hingsterne; thi af hine kan man i det høieste have et Affkom af 15 til 20 Heste, af disse derimod let over 1000. Man benytter derfor i Almindelighed alle de Hingster, som udmærkede sig paa Bæddeløbsbanerne, til Bestelere, og da kun et ringe Antal af dem behøves, til at bedække samtlige Hopper, saa kunne de være des fortrinligere. De danne saaledes en Stamme for et Lands hele Hesteopdræt, og ved den frembringes næsten alle Føl, hvilke altsaa faae Undeel i deres Fædres Fortrinlighed. Det er af sig selv indlysende, hvor overordentligen hurtigt og sikkert Hesteavlen paa denne Maade maa skride fremad til Fuldkommenhed, idet kun de meest udmærkede Hingster og de bedste Hopper benyttes til Uvl, medens alle midelmaadige og daarlige Heste forblive udelukkede derfra.

15) Men tillige er en udmærket Besteler en Kapital, som for Eieren bærer rige Frugter. Jo fortrinligere Dyret er, desto mere ville Eierne af

Hopper stræbe efter at lade disse bedække af hiin udmærkede Hingst; og jo mere levende Søgningen er efter en Ting, til desto større Priis stiger den. Følgelig vil og Eieren af en saadan Besteler forlange og erholde en saa meget høiere Betaling for hver Bedækning, jo fortrinligere Dyret i sig selv er; og i saa Nar har han saaledes en Indtægt, som langt overstiger dets Værdie. Ved denne store og sikke Fordeel, som enhver udmærket Besteler bringer sin Eier, fremmes overordentlig meget Bestræbelsen efter at opdrætte saadanne Dyr, og følgelig vil den største Omhøue blive anvendt paa at frembringe dem, hvorved atter Hesteavlens vinder betydeligt.

16) Ved Væddeløbene lærer Landmanden bedre, end hidtil, at udvælge den Hingst, som skal bedække hans Hoppe; han vil ikke længere see alene paa Hingstens Skjønhed, ikke lade sig bestikke af et lidet Hoved, boiet Hals, spidse Ører, markeret Aftegning, glimrende Farve, o. s. v., men han vil fremfor alt see paa Godhed og Dygtighed.

17) Den besindige Landmand, som hænger fast ved gamle Sædvaner, som intet modvilligen opgiver og intet vover, overbevises ved Væddeløbet snarest og sikkest om det virkelige Bedre, ofte imod sin Villie, bliver tvungen til Selvtænken, og saaledes efterhaanden ført over til det Bedre.

18) Væddeløbet belønner vel ikke adskillige Landmænds maaskee flette Heste, men det ansporer hine til, at opdrætte altid bedre Heste.

19) Væddeløbet hæver Prisen paa alle fortrinlige Heste langt over Prisen paa middelgode Heste, medens, uden dette, hine holde omtrent lige Priis med disse, hvorved da Landmændene opfordres til, ikkun at opdrætte Heste af sædvanligt Middelslags. Men for Hesteavlens Forædling er dette en stor Hindring, som Skuet ogsaa fører med sig.

20) Væddeløbet lærer klart, simpelt og bestemt, om Hesteavlens er i Opkomst, i Stillestaen eller i Aftagende. Naar Staten fører Overtilsynet med Væddeløbene forsaavidt, at den ved Love bestemmer, hvilke Prøver Hestene skulle aflægge paa Banen for at kunne vinde, og naar den, efter nogle Generationer, kan skærpe sine Fordringer i denne Henseende, da er dette det sikreste Beviis for, at Hesteavlens gaaer fremad; men nødes den til at nedstemme dem, da er det omvendt et Beviis for, at den gaaer tilbage.

21) I England har Erfaringen viist Fortrinligheden af Væddeløbet, som det bedste Mittel til Hesteavlens Fremme. Alle Englændere paastaae, at de maae takke dette ene Mittel for deres Hestes Ypperlighed, og enhver Fordomsfri vil være enig med dem, naar overveies, at endnu Aar 1650 stod Englands Hesteavl paa et lavere Trin, end de fleste Landes paa Continentet; thi dengang maatte England hvert Aar indføre en Mængde Heste fra Udlandet; dengang bleve de franske Heste, skjøndt de aldrig have været i Anseelse, langt foretrukne for de

engelske, og dengang formaade man ikke at bringe 2000 Krigsheste tilveie i hele England, medens den engelske Armeé i 1815 ikke havde en eneste udenlandsk Hest, medens alle disse Heste vare fortrinlige, stærke, store og kraftige, og medens nu Indien, Rusland, Amerika og det hele europæiske Fastland aarligen indføre fra England flere og flere Heste, for hvilke bestandigen større Summer strømme til dette Land.

2. Om Væddekjørsel.

Saa almindeligen erkjendt det nu allerede er, at de fortrinligste Ridehesté udgaae fra det orientalske Blod, saa lidet er man derimod endnu kommen overeens om, hvilken Race vel meest egner sig til Vognhest? Dette har, om jeg ei feiler, ene og alene sin Grund deri, at Englænderne have ved deres Hesté-Væddelsé givet et uomstødeligt Beviis for, at det orientalske Blod har et overveiende Fortrin hos Ridehesten, medens der endnu ingensteds er indrettet videnskabeligen anordnede Dygtighedsprøver for Vognhesté, og desaarfag Meninger maae gjelde for Beviser, medens der, naar Væddekjørsler vare indrettede paa behørig Maade, maaskee neppe vilde forløbe 40 til 50 Aar, førend man skulde have udfundet hvilken Race der giver den bedste Trækhest, med samme Sikkerhed, som dette er skeet ihenseende til den bedste Ridehest. For næsten det halve Europa tillægger Danmark store Vogn- og Kæretteste,

og vil i denne Erhverbskilde intet Afbræk lide ved Englands Concurrance, saasnart det maatte see sig foranlediget til, at indføre Dygtighedsprøver for Vognheste, for paa denne Maade at udfinde den Race, som frembringer disse fortrinligst, og da lede sin Hesteavl efter disse Grundsætninger.

Prøver for Vognheste, eller Bæddefjærsler, turde vel rettest være at indrette paa følgende Viis. Man lader forsærdige lette Vogne, som kunne sættes i Bevægelse med en omtrent lige Kraft. Men paa det at ingen Hest, i denne Hensigt, skal have en større Længde at trække, end nogen anden, anbringer man paa den ene Ende af en omtrent 12 Fod lang Line en tom Kurv, medens Snorens anden Ende fastbindes ved Vognens Foraxel. Fra dette Sted drager man Linen i en Længde af 6 Fod horisontalt foran Vognen, lader den her løbe over en Tridse, som er fastgjort øverst paa en skraastillet Pæl, og fører da Linens modsatte Ende, hvorpaa den tomme Kurv befinder sig, i et 6 Fod dybt Hul i Jorden, over hvilket Pælen med Tridsen rager ud. Derpaa betynger man den tomme Kurv lidt efter lidt med Vægtlodder, indtil Vognen derved sættes i Bevægelse, hvorved Kurven synker ned i Hullet. Sæt nu, at der for Vognen a. hertil udfordredes 21, men for Vognen b. kun 17 Punds Vægt, saa maatte Vognen b., førend den afbenyttedes, betynges med saa megen Vægt, at 21 Pund ligeledes behøvedes til at bringe den i Bevægelse. Paa denne

Maade kunde for alle Vognene fastsættes en almindelig Normalvægt, som udfordredes til at sætte dem i Gang paa en fast og jevn Glade (f. Ex. et Løe eller Fjellegulv). Derpaa betyngedes Vognene, som nu vare lige svære, med 8 eller 10 Centner, hvorefter selve Væddekjørslen gik for sig. Ogsaa kunde man strax give alle de til Væddekjørslen bestemte Vogne den fulde Vægt, som eengang for alle var foreskreven, og først da, paa den nysbestrevne Maade, prøve deres Lyngde og sørge for at de alle bleve lige svære. Da Galop er lidet egnet for Kjørse, saa maatte der vælges Trav til Væddekjørslen, og fastsættes, at man med enhver Hest, som under Prøven falder ud af Trav, paa Stedet maatte vende om, dersom Hesten fremdeles skulde deeltage i Concurrencen, og at dette skulde gjentages saa ofte Hesten falder fra Trav i Galop. Den Hest, som først naaer Maalet, er Seiervinder. En Væddekjørse i Skridt for Lastheste, med meget tungt Læs (paa omtrent 25 til 30 Centner) paa korte Strækninger, synes ikke at egne sig for Danmark.

Jeg veed intet Videre her at anføre om Fordelene og Manglerne ved Væddekjørse, end hvad allerede er sagt foran om Vædderidt, og en Gjensagelse deraf vilde være overflødig, efterdi ganske det Samme er at anvende paa Væddekjørse som den sikreste Dygtighedsprøve for Vognheste, hvad der er meldt om Vædderidt med Hensyn paa Risdeheste.

Muligt vilde Noget gjøre mig den Indvending, at de ovenfor (S. 285) anførte 3 Klasser af Beviser til at afgjøre en Hests høieste Brugsdygtighed, ikke ville være tilstrækkelige dertil, men at der endnu gaves et fjerde Middel til at udfinde om end ikke Tjensdygtigheden, saa dog den største Kraft hos een iblandt flere Heste, nemlig: Kampen imellem Hestene indbyrdes. Et Beviis af saadan Art vilde vel imidlertid Ingen for Alvor tilraade; thi ei at tale om, at saadanne Kampen sædvanligen kun lade sig udføre mellem Hingster, og altid kun mellem tvende, aldrig mellem flere paa eengang, saa ere de dog aldeles forkastelige, fordi almindeligviis den ene, hyppigt endog begge de kæmpende Heste tilfætte Helsebred, ja Livet ved saadan Kamp, og fordi, hvad endnu er værre, ingenlunde altid den stærkere Hingst besejrer den svagere, men ofte kun Seiren bliver dens, som er meest ondskabsfuld eller har meest Kraft i Tyggemusklerne. Paa det Sidste kjender Forfatteren et paafaldende Exempel, som tilbrog sig for faa Aar siden, da en gammel, forslæbt, næsten allerede udygtig Hingst paa det stærkeligste sønderleed en yngre, stærkere, brugbarere, men forsagt Hingst, saa at man under Kampen maatte skyde den ældre, for at gjøre Ende paa dette grusomme Optrin.

Efterat nu er omhandlet, saavidt mine svage Kræfter formaaede, hvad der kan siges for og imod.

Attester, Heste; Besigtigelse og Dygtighedsprøver, som Midler til at lære de bedste Heste at kjende, og derefter at kunne belønne dem, og da, ifølge af denne Undersøgelse, baade Theorie og Erfaring tale ligemeget til Fordeel for Dygtighedsprøver, saa turde af sig selv den Slutning følge deraf:

at den i Danmark og Hertugdømmene til Præmieuddeling eller Belønning for de bedste Heste bestemte Pengesum kunde fordeeltigst anvendes til Hesteavlens Fremme, naar man ikke disponere rede over Summen paa den hidtil brugelige Maade, men derimod anvendte den til Præmier for de Heste, som man efter særligen anstillede, ved bestemte Love ordnede, strænge Dygtighedsprøver maa ansee for de bedste Ride- og Kjøreheste.

Dersom nu Rogen forlangte at vide min Mening om, hvorledes f. Ex. en Sum af 4000 Rbdlr. Sølv maatte paa denne Maade være at anvende, da vilde jeg herpaa give omtrent følgende Svar:

2000 Rbdlr. bestemmes for Rideheste og ligesaa meget for Kjøreheste. Ingen Hest maa konkurrere, som ikke er 5, 6 eller 7 Aar, fri for saadan Feil, som erkjendes for arvelige, og i det mindste 5 Fod høi. Præmien for hver Seier vinder udgjør 300 Rbd. Der bestemmes 6 første Præmier for Ride- og ligesaamange for Kjøreheste; Resten af Summen faae de, som næst efter Seiervinderne komme tidligst til Maalet. Enhver Ridehest maa bære 200 Pund; hver 10de

Har forsøges denne Vægt med 5 Pd. indtil den bliver 300 Pund. Dygtighedsprøverne for Rideheste deles i 2 Klasser, i Længdeløbet og i Springløbet. Den første bestaaer i at Maalet naaes paa lige Linie og paa jævnt Jordsmon; den anden i at Maalet naaes over Bakker og Dale, over Slagbomme og Grøfter, og i frumme, pludseligen ombøiede Linier, alt noie bestemt og afmaalt. For Længdeløbet og for Springløbet udsættes lige mange og lige store Præmier. Den Strækning, som skal gjenløbes, udgjør ved det første 3, ved det sidste $1\frac{1}{2}$ tyske Mile. — Dygtighedsprøverne for Vognheste bestaae i, at disse drage en med 10 Centner belæstet Vogn, i Trav, paa en Strækning af 3 Mile, i lige Linie. Enhver Hest kan concurrere oftere end eengang til een og samme Præmie. — Subscriptionløb ere meget snffelige.
